

НЕЩО ЗА ЗАБРАВЕНИЯ И ИГНОРИРАН „ТРЕТИ ПОЛЮС“, КОЙТО СЕ ПРЕВРЪЩА ВЪВ „ВТОРИ“

д-р Киряк Цонев

В атмосферата на доскорошния перманентен сблъсък между двата гиганта, Съветският съюз и Съединените щати, външната политика на по-малките, пренебрегвани доскоро в известна степен от „великите“ държави страни, придоби изключителна важност през последните две десетилетия, когато стана модерна тезата, че двуполусният модел, представляван някога от тези гиганти, вече е престанал да съществува. Краят на Студената война, който дойде с краха на Московската империя, даде възможност на някои да кажат, че щом Съветският съюз е ликвидиран, то и този световен модел е погребан и е дошло времето не на доскорошните плахи опити за мирно съжителство между две обществени системи, а за един единен мирен свят. Наред с това може би още по-голяма важност придоби не толкова външната политика на правителствата на тези държави, която се отличава с изключително разнообразие, непоследователност и – според американско-съветския начин на мислене – нелогичност, а все по-дълбоко очертаващата се неофициална външнополитическа линия, водена от отделни граждани, произхождащи от тези държави, придобила черти на войнстващ сблъсък със силен ислямско-религиозен привкус с бившите колониални държави, към които не без основание е включена и Русия като водещ наследник на Съветския съюз.

Обаче някои външнополитически изследователи на новото време, формулирайки чертите на това ново явление, пристъпиха към него със старите колониални представи и начини за мислене. Те просто забравиха, че Студената война, загубена в крайна сметка от унижената, смачкана и изтощена от непосилното от материална гледна

точка противопоставяне Москва, наистина се водеше основно между двете велики държави и техните съюзници сателити, обединени в двата военни блока НАТО и Варшавския договор, но че всяка от тях същевременно по всякакъв начин се опитваше да привлече на своя страна многобройните млади държави в Азия и Африка, родили се в резултат на разпада на колониалната система и обединени под общите названия „развиващи се държави“, „трети свят“, „движение на необвързаните страни“ и т.н., което ще рече, че те възприемаха себе си като нещо различно от „официалните“ два полуса и кръжащите около тях страни. А това бяха не какви да е държави, между тях имаше и такива гиганти по население или по територия каквито са Китай, Индия, Индонезия, Египет и т.н. Много от тях, заемащи просъветски позиции, лишени след края на Студената война от доскорошната добре пресметната подкрепа на Москва, бяха оставени сами на себе си. Последните им прояви като движение бяха форумите им с нетърпеливи искания за нов световен икономически ред, който да бъде по-справедлив и по някакъв начин да намери решение на острите им икономически проблеми – огромни дългове, пословична бедност, средновековно невежество, немислим глад, нечуван недоимък, масова безработица, съпроводени с безпрецедентен взрив на народонаселението. А повечето от тези фактори бяха в крайна сметка наследство на колониализма. Така на политическия хоризонт се възроди старата маоистка теза за „богатия Север“ и „бедния Юг“, но този път в подновен вариант „богат Запад“ и „беден Изток“.

„Третият свят“ вече не можеше да бъде „трети“, защото просто „вторият“ (кой ли от двата предишни центъра бе „втори“ – нали всеки претендираше да е „първи“?) бе престанал да съществува. Но светът не стана единен. Той отново се разцепи. И тук също не липсват парадокси. Към „богатия Запад“ влизат страни като България и Албания, които едва свързват двата края, а към „бедния Изток“ влизат както огромният обновяващ се Китай, така и свръхбогатите Обединени арабски емирства или Кувейт. Ако се прави някакво сравнение между Афганистан и Саудитска Арабия например, общото може да бъде открито в социалната изостаналост на неадекватното и несъвременно силно теософизирано

мислене, в трибалистичния подход към управлението, но не и в материалните благосъстояния на двата народа.

В тази обстановка лидери стават по-богатите, с по-големи възможности. Усама бен Ладен никога не би се превърнал в световно плашило, ако не притежаваше милионите, дадени му в крайна сметка от неимоверно силно ислямизираната система в Саудитска Арабия, където е израснал баща му, бедния йеменец Мохамед Ауад бен Ладен, започнал трудовата си кариера като носач на летището в Джедда, израснал като способен строителен предприемач, особено след строителството на кралския дворец, докато се стигне до знаменития декрет на крал Фейсал, който задължава държавните органи всички строителни обекти в страната да минават през неговата компания. Пък ако търсим някакъв исторически паралел за съвременния високо образован според ислямистките понятия терорист Усама, бихме го намерили в биографиите на много „защитници на клетниците“, включително основателите на марксизма, повечето израснали и възпитани в благопристойни интелигентни и заможни семейства.

Енигмата Бен Ладен показва, че идеята за еднополусния модел в съвременното развитие на света е илюзия. Използвайки чувствата и нравствените традиции на мюсюлманите, той превърна ислямската религия в основно свое оръжие, около което да обединява „клетниците“ на ислямския свят, който почти единодушно скрито гледа към него с възхищение, но същевременно демонстрира, че в света след изчезването на двуполусния модел продължава все пак да съществува един не твърде нов, но все пак вече втори полус, който е бил доскоро трети, но никой от „големите“ сякаш не е забелязвал, че той съществува, макар и да няма официален свой център. Войната, която някои водещи сили в този полус започнаха, макар и обгърната с воала на религиозната нетърпимост и мистицизма, всъщност преди всичко бе война на „бедните“ срещу „богатите“, на игнорирания доскоро нов-стар „трети полус“, станал междуременно „втори“, срещу новия-стар „западен полус“ като символ на международната експлоатация и източник и първопричина на социално-икономическата трагедия на „Третия свят“.

В този смисъл изследователят трябва да прави разлика между исляма като религия и ислямизма като реакционна терористична политическа доктрина – нещо, което не схванаха навреме американските политици, които със своите действия докараха света до състояние, наричано „сблъсък на цивилизациите“. Защото за този „сблъсък“, ако допуснем, че наистина съществува реално (нещо, в което авторът на настоящата статия не е убеден), вината не само, че не е разпределена балансирано, а той си е чисто и просто резултат от хегемонистичните претенции на Вашингтон, а преди няколко десетилетия – и на Москва, които са основните виновници, основната първопричина за афганистанската трагедия, която превърна ислямския фанатизъм в политическо оръжие.

Мюсюлманската религия подобно на почти всяка друга е хуманна, но подобно на всяка друга може да бъде обърната от някои свои тълкуватели в своя антихуманен антипод, каквато е била Инквизицията с нейните жестоки клади в католическа Европа или прословутите антибогомилски събори с техните не по-малко жестоки клади в православна България например. Дали става въпрос за осъзнат призив за война с иноверците под формата на ислямистки джихад на Бен Ладен, или уж случайно изпуснатата фразичка за кръстоносен поход от американския президент Буш, в крайна сметка е едно и също – фанатизъм, в който светското се преплита с религиозното, като второто напоследък често надделява. Не може да виним когото и да е за появата на ислямизма – той е просто реакция на безпрецедентното социално рухване на цялата изградена с толкова труд и надежди политико-социална система на първите лидери на младите развиващи се държави. Едни от тях бяха просоциалисти, други – прокапиталисти. И едните, и другите се провалиха. А при търсенето на спасение в подобно социално отчаяние не само нискокултурните и нископоставени слоеве, но и хора със значителна модерна култура, не намирайки друга алтернатива, се обърнаха към религията. И тъй като сред тях ислямът е играл винаги, по-дискретно или по-пряко, водеща роля, те се обърнаха към него. (Нека да си спомним и в нашата история великите ни предци поп Харитон, поп Грую и десетки други свещеници, ко-

ито не се колебаеха да нарушават християнския принцип „когато те ударят по едната буза, подложи другата“, а да вземат оръжието и да бъдат сред легендарните водачи на българската национална революция, и без колебание... да убиват!) Използването на ислямската религия като база за социалната революция, осъществявана паралелно с националната, бе използвано особено активно от „плюсите“ на двете социално-политически системи в борбата, която те водеха на живот и смърт. Но резултатите от това използване бяха дотолкова непредполагаеми и непроучени от твърде примитивно разсъждаващите умове на създателите и вдъхновителите на ислямистите, че в крайна сметка удариха по самите тях.

ЦРУ използва не без успех ислямистката религиозна карта особено активно в една Югославия, която изкуствено и жестоко бе разбита на държавички, оформени след кръвопролитни войни най-често по примитивен религиозен признак – православен, католически или ислямски, който се превърна дори в ислямистки. Твърде изкуствено напрегнатата с помощта на редица външни фактори атмосфера и усложнена от изкуствено раздуханата както от западните държави, така и от местните национално-религиозни сепаратисти, а и от самия официален Белград, национална и религиозна нетърпимост между различните републики, особено в историческата сръбска област Косово, въпреки общоприетия принцип на ООН за неизменяемостта на съществуващите граници, имаше една цел – да се смаже комунистическия режим на Милошевич. За мисленето на Запада Югославия бе станала доста опасна. Тя бе не само прекалено значителна по население и територия държава, прекалено независима и от Запада, и от Изтока, останала като последна крепост на комунизма в Европа, но и особено авторитетна като лидер на „Третия свят“, на опасните предимно за интересите на западните монополи „необвързани държави“. Нейните лидери не само умееха успешно да балансират между двата полюса, но и влачеха след себе си дълга опашка от имитиращи действията ѝ млади развиващи се държави, давайки им не безуспешно уроци как „да смучат и от двете крави“. Американските въздушни удари бяха насочени не само и не толкова срещу Югославия. Тук се следваше нашенската умна пословица „Думам ти, дъще, сещай се, снахо!“ На тази „опашка“ от държави

трябваше да се покаже, че надеждата на всякакви организации, каквато бе „Движението на необвързаните страни“, където водеща сила бе Югославия, или на външни фактори, какъвто бе Съветският съюз, вече трябва да бъде окончателно изоставена. В новия свят участниците в тази „опашка“, волно или не, ще са принудени да се подчинят на американския политико-икономически монопол, т.е. – на единия, проамериканския полюс, останал жив след големия сблъсък с другия. Нещо повече – в кампанията срещу Югославия именно на религиозна основа бяха привлечени официално и неофициално държави, които бяха част от гигантската формация, наречена „Движение на необвързаните страни“, където тя бе лидер. Стана ясно, че след разпада на Югославия да се говори сериозно за необвързаност стана практически невъзможно, защото необвързаността означава избор, дилема поне между две дадености, но такава вече не съществуваше.

Европа не схвана опасността, която братоубийствената война в Югославия, съчетана с чужда военна агресия, породила за самата нея. Тази война бе косвен американско-турски отговор на нейния отказ да приеме Турция, най-големия американски съюзник в региона, в Европейския съюз. (Всъщност нека си кажем истината в очите – Турция въобще не е европейска държава, с изключение на малко късче земя, което тя си е присвоила със средствата на насилието и войните от своите съседи). Вашингтон използва турско-мюсюлманската карта и създадалата се в Югославия ситуация, за да наложи създаването на една нова мюсюлманска мини-държава в сърцето на Европа, носеща странното двойно название Босна и Херцеговина, при това възглавявана от един ислямистки фанатик, какъвто беше покойният ѝ първи президент Изетбегович, която да служи като залог в сблъсъка, който все по-определено се оформя между Европа и САЩ. И това не е краят. Европа изглежда ще се осъзнае едва след като преглътне втория горчив хап – като се съгласи със създаването на още една мюсюлманска държава, каквато ще бъде Косово, което заплашва да стане център на световния наркотрафик. Безспорно тогава нейната възможност за маневриране в противопоставянето на американската политика и търсенето на свой, европейски интерес, ще бъде значително по-тясна. А противопоставянето ѝ на този фактор създава вероятност гневът на „ислямската опас-

ност“ да бъде отклонен от Америка и насочен срещу Европа, която и сега търпи доста от недоволствата и протестите на прекалено раздутата емиграция от някои арабски и ислямски държави.

Подобна атмосфера, раздухвана пропагандистки от Вашингтон и официално финансирана от ЦРУ, се развихри и в Афганистан. За Съветския съюз тази държава безспорно бе мостът, по който Москва се старееше да стигне с пряк излаз до Индийския океан. Такава перспектива особено плашеше Вашингтон и той се хвърли да я прекъсне на всяка цена, използвайки и тук ислямисткия елемент, който винаги е считал комунизма за основен враг по простата причина, че е равнозначен на атеизма, а да си атеист за вярващия мюсюлманин е нещо много по-страшно, отколкото да си вярващ в някаква друга религия, различна от исляма. Публична тайна е, че ислямистките терористи на Бен Ладен в Афганистан бяха подготвяни, отхранвани и въоръжавани с щедрите помощи в пари и оръжие, извлечени от бездънните фондове на ЦРУ. Във Вашингтон не познаваха, а и не искаха да познават (вероятно не го познават и сега – там, повтарям, просто се опират на собствения си твърде ограничен акъл с типична западна мисловна система, особено по отношение на религиите) какво означава ислямът. Във Вашингтон все още не искаха да разберат, че той е не само религия, подобна на многобройните християнски ереси, възникнали и толкова популярни в САЩ (някои от които срещу солидни валутни инжекции и под „защитата“ на някои кривозащитни – не правозащитни – организации, отделни нашенски родоотстъпници се опитват да насадят и в България). Ислямът, накратко казано, е не само религия, това е стил, начин на живот, възприет абсолютно доброволно от около един милиард души на земното кълбо и каквото и да е посегателство срещу него, специално от държава, смятана за ино-религиозна, особено претендираща да е християнска, предизвиква моментална контрареакция, която може да придобие неочаквано сложни и неприемливи за модерния свят форми. В крайна сметка религиозният ислямистки фанатизъм в Афганистан достигна своите върхове и се превърна в своеобразен Франкенщайн и се обърна срещу собствените си създатели.

По друг сценарий се разгърна ситуацията в Чечня. Там сепаратистите бяха обявени за борци за национално освобождение, пак с далечната цел след вече реализирания разпад на СССР да се премине към нов разпад – този на Русия, за да се прости тя окончателно с претенциите си на световна велика сила, съперничеща на САЩ, и да стане „псевдосветовна“ сила от типа на Англия или Франция. Но това бе направено, без да се разбира същността, психологията и логиката на крайния ислямски фанатизъм, който бързо излезе изпод контрола на своите вдъхновители, но в един момент се оказа във фронт срещу тях. Световната общност бе потресена от зверствата на чеченските фанатици и световното обществено мнение не можеше да не окаже влияние върху политиката на Запада. Именно тогава ислямистите изведнъж от съюзници станаха „терористи“. Но въпреки че помощта за тях формално бе прекратена, още повече че в техните редици се оказаха хора, твърде близки на Бен Ладен, солидарността на Вашингтон с Москва по отношение на чеченските терористи е все още прекалено платоническа, липсват конкретни признаци за някаква конкретна американска помощ в борбата срещу тях. Причината за това е пак същата – нестабилността, породена от тях, да бъде продължителна, за да бъде използвана докрай ислямистката карта срещу Русия, т.е. – те продължават да бъдат смятани за резервна сила във възможния бъдещ сблъсък с вечния „враг“ Русия. Такава политика в крайна сметка доведе до трагедията на 11.09.1991 г. в Ню Йорк и Вашингтон, а впоследствие и до трагедиите в Мадрид и Лондон, когато стана ясно, че фанатичите не се колебаят да ударят по своите създатели. Оказа се, че светът е в състояние на една необявена официално война, в която няма фронтове, липсва опит, липсва и перспектива за завършването ѝ. Защото една война завършва обикновено с мирен договор между воюващите държави, а тук е известна само едната страна, другата тъне в мрака на неизвестността.

Тук бихме могли да добавим и иракската трагедия. Ирак по времето на Саддам бе страна, стояща върху буре с барут. Световните националистически и религиозни идеи не можеха да не повлияят

и върху неговото развитие. Саддам бе спирачката, която пречеше това буре да избухне. Впрочем, когато същият този диктатор воюваше с Иран, той бе приятел на Запада, който вливаше в неговата икономика огромни средства, за да укрепи военната му сила и да удължи възможно повече този конфликт, който бе удобно отвличане на вниманието му от основните проблеми на арабите – Близко-източната криза и Палестинския въпрос – и насочването му срещу внезапно появилия се опасен противник – иранската ислямска революция, извадила от редиците на американските съюзници най-мощния – Иран. И това ставаше независимо от всеизвестните факти, че Саддам е избивал цели кюрдски или шиитски села със забранени отровни газове. Въпреки всичко, даже след окупацията на Кувейт и неговото освобождаване, нито „победителят“ Буш-старши, нито наследият го демократ Клинтън, посмяха да посегнат на Саддам, възприемайки го, макар и дискретно, като фактор за стабилността в района, при това отслабен до крайност от санкциите на ООН срещу Багдад. Това обаче бе направено твърде наивно от Буш-младши, който извади запушалката пред духа на злото. Този президент се надяваше, че щом заговори за демокрация и свобода, всички ще плеснат възторжено с ръце и ще се прегърнат с американските „освободители“. Това не стана. Очакваният триумф не се получи. Нещо повече – американско-английската намеса в Ирак, реализирана върху базата на една призната от самия Буш политическа лъжа, се превърна в трагедия и за окупаторите, и за иракския народ. Неочитането на религиозния и национален фактор отново даде неочаквани резултати, особено дълбоки в тяхната трагедията. Шиити се сблъскаха със сунити, намеси се и националният фактор – кюрдите. Ирак е на прага на същинска гражданска война, в която всеки изглежда ще бъде срещу всеки. Сянката на Бен Ладен се протегна и в Ирак и там тя прие лицето на йорданския терорист Заркауи, който не жали нито чужди, нито свои. САЩ вече не могат да напуснат Ирак, дори на някои да им се иска, защото това би довело до още по-страшни трагедии. Докато непосредствено след американско-английския удар светът гледаше към двете държави агресорки с чувство на безсилен укор, сега той

вижда в тяхно лице един, макар и крехък, стабилизиращ фактор за иракското общество. Изтеглянето на американците би означавало освобождаването на нови зли духове и резултатът би бил още по-трагичен. САЩ просто вече нямат право на такава стъпка. Използването на ислямистката карта в Ирак стана невъзможно.

В тези условия възниква въпросът – къде е все пак този про-словут стар-нов световен „полус“? Отговорът е – конкретна негова точка няма. Сблъсъкът на двете идеологии в недалечното минало бе олицетворен от две столици. Сега център на новия „втори свят“ с неговата основна и водеща в момента сила – ислямският фанатизъм, не е олицетворен в някоя столица, такава липсва. Просто защото бедността е навсякъде. Но той може да се появи всеки момент и да бъде такъв – защо не Багдад, Ислямабад или Джакарта, например? Или дори палестинската Газа! Впрочем, новата световна война вече се води! И подобно на доскорошната Студена война тя е подмолна, като тук-там се проявява в отделни частични взривове. Но всеки взрив рискува да се разрасне в световен. Още повече, че в сегашно време атомна бомба може да се изготви и да се носи в обикновено куфарче, което да бъде взривено от всеки умопобъркан фанатик.

Да се отрича, че Русия е била империя, е глупаво. Глупаво е да се отрича съществуването на Британската или Френската империя, които продължават дори и днес да се наричат така. Но да се отрича също, че САЩ в момента се стремят да станат наистина глобална империя, която да води света така, както намери за добре, означава просто да се отрича очевидното. Впрочем самият Кисинджър, един гениален дипломат, в книгата си „Дипломацията“ съвършено недвусмислено подчертава, че целта на САЩ е да наложат над света американския начин на живот, американската „демокрация“, смятани от него за съвършени. Но нали навремето и болшевиките зовяха за световна революция, създавайки своята империя в името на „светлото бъдеще“ в целия свят! Нали и Хитлер искаше да наложи „нов ред на земята“, който да осигури преди всичко на германската нация щастие и добруване! А в някои страни с ислямски режими като Иран например откровено се заявяваше до неотдавна, че борбата ще продължава

докато „зеленото знаме на исляма се развее по цялото земно кълбо“. И въобще – всяка империя, с каквато и идеология да е била подплатена, от Рим, Византия и Отоманската държава, до болшевиките („с Интернационала света ще обновим“), неоислямистите („зеленото“ – традиционното в Саудитска арабия, Иран или Либия, или „черното“ – в Афганистан „знаме на исляма“ да се вее по целия свят) и американските „глобалисти“ (със своите „демократични“ принципи, налагани над другите със силата на оръжието, напук на всякакви положения на Устава на ООН за независимост, суверенитет, ненамеса и т.н. и с риск да предизвикат гибелна за всички световна война), практически са си поставяли една цел – да ръководят света. И са стигали до един край – разпад, който за съжаление е донасял милиони бедни не само на техните народи, но и на цялото човечество.

И едното, и другото, и третото, и което и да е от този род е фанатизъм и екстремизъм!

Криво разбраното високомерно отношение на „Запада“ (включително на някои наши т.нар. политици!) към „Ориента“, към „ориенталското мислене“ и „ориенталските нрави“, които съвсем не са чужди на нашия народ, е в своята същност расизъм. Той се проявява не само в терористичните просташки изстъпления на „бръснатите глави“ по улиците, но и в действия и изявления на висши правителствени представители. Как иначе може да си обясним думите на един бивш (слава Богу!) наш правосъден министър, делеящ народите и държавите на „бели“ и „не-бели“ или на една друга бивша (отново слава Богу!) наша министърка на околната среда, която мечтаеше да се „отърсим от ориенталското мислене“. В края на краищата това е още един отказ от собствената ни история – че сме дошли от изтока, че дори нашата църква е източно-православна. И вместо да заемем законното си място, което би могло да ни даде само прагматична изгода – че можем и трябва да бъдем мостът между двете цивилизации, които исторически съществуват съвместно в собствената ни държава, и да поемем ролята, заради която сякаш Бог ни е поставил на този геополитически кръстопът, наречен с древнобългарското име Балкани, ние се хвърляме да възприемаме безкритично често антихуманните

принципи на Запада, подценявайки дълбокия хуманизъм и принципите на законност и държавност, които в крайна сметка са се родили в Европа, но са запазени през Средновековието като общочовешки ценности именно благодарение на Ориента.

Глобализацията на съвременните международни отношения е на практика нова дискриминация в света, която изолира развитите индустриални страни не само от развиващите се страни, а и от такива държави като Китай, Индия и арабските страни, целенасочено консервира изостаналите в социално-политическото си развитие страни в общества, близки до Средновековието, създава между тях изкуствена, ежедневно разширяваща се политическа, икономическа и социална пропаст, поставя расистки граници помежду им, надвишаващи многократно по своя мащаб неотдавнашния расизъм в Южна Африка и в крайна сметка разширяващи по този начин базата на световния тероризъм, който в сегашните условия се превръща в реална опасност и за нашата страна. В тези условия официалната външна политика на тези държави е принудена не толкова да симпатизира, но да се съобразява, макар и дискретно, с общото политическо движение, изразявано от местните религиозни лидери, превръщащи се във водещи политици. В противен случай официалните власти са заплашени да бъдат изметени от все по-разширяващото се влияние на тези лидери сред широки слоеве на населението, както стана в Иран.

Приказките за някакви защитни „чадъри“ са за успокояване на наивници – американците не можаха и не могат да опазят дори себе си (да не говорим за старите им изпитани съюзници) от нападта на тероризма, та какво остава за нас. На България сякаш е предопределена ролята да бъде опасна и твърде нестабилна „граница“, като същевременно ще се превърне в „боклукчийската кофа“ на Запада, където ще се събират не толкова богати и уважавани представители на Изтока, от присъствието на които държавата ни има интерес, а преди всичко нереализираната в собствените си държави и изхвърлена от самите тях ориенталска смет, голяма част от която ще носи в себе си гнева на ислямисткия тероризъм и може да създаде условия за политическа нестабилност в нашата страна.